

THE PALIVERSE PROJECT

Το σύμπαν της σοφίας του Βούδα

Σχόλια (Aṭṭhakathā)

Ο Κανόνας των Ομιλιών - Σχόλια (Sutta Piṭaka -
Aṭṭhakathā)

5. Η συλλογή των μικρών κειμένων (5. Khuddaka Nikāya -
Aṭṭhakathā)

02. Σχόλια για τη διδασκαλία σε στίχους (02. Dhammapada-
aṭṭhakathā)

10. Το κεφάλαιο για τη βία (10. Daṇḍavaggo)

PaliVerse

5. Η συλλογή των μικρών κειμένων

02. Σχόλια για τη διδασκαλία σε στίχους

10. Daṇḍavaggo

1. Chabbaggiyabhikkhuvatthu

129. Sabbe tasantīti imaṃ dhammadesanaṃ satthā jetavane viharanto chabbaggiye bhikkhū ārabha kathesi.

Ekasmiñhi samaye sattarasavaggiyehi senāsane paṭijaggite chabbaggiyā bhikkhū “nikkhamatha, mayaṃ mahallakatarā, amhākaṃ etaṃ pāpuṇātī”ti vatvā tehi “na mayaṃ dassāma, amhehi paṭhamāṃ paṭijaggita”nti vutte te bhikkhū pahariṃsu. Sattarasavaggiyā maraṇabhayaṭṭajjitā mahāviraṇaṃ viraviṃsu. Satthā tesāṃ saddaṃ sutvā “kiṃ ida”nti pucchitvā “idaṃ nāma”ti ārocite “na, bhikkhave, ito paṭṭhāya bhikkhunā nāma evaṃ kattabbaṃ, yo karoti, so imaṃ nāma āpattiṃ āpajjati”ti pahāradānasikkhāpadaṃ paññāpetvā, “bhikkhave, bhikkhunā nāma ‘yathā ahaṃ, tatheva aññepi daṇḍassa tasanti, maccuno bhāyanti”ti ñatvā paro na paharitaṃ, na ghāṭetabba”ti vatvā anusandhiṃ ghaṭetvā dhammaṃ desento imaṃ gāthamāha -

129. “Sabbe tasanti daṇḍassa, sabbe bhāyanti maccuno;
Attānaṃ upamaṃ katvā, na haneyya na ghātaye”ti.

Tattha sabbe tasantīti sabbepi sattā attani daṇḍe patante tassa daṇḍassa tasanti. Maccunoti maraṇassāpi bhāyantiyeva. Imissā ca desanāya byañjanaṃ niravasesaṃ, attho pana sāvaseso. Yathā hi raññā “sabbe sannipatantū”ti bheriyā carāpitāyapi rājamahāmatte ṭhapetvā sesā sannipatanti, evamidha “sabbe tasantī”ti vuttepi hatthājāneyyo assājāneyyo usabhājāneyyo khīṇāsavoti ime cattāro ṭhapetvā avasesāva tasantīti veditabbā. Imesu hi khīṇāsavo sakkāyadiṭṭhiyā pahīnattā maraṇakasattaṃ apassanto na bhāyati, itare tayo sakkāyadiṭṭhiyā balavattā attano paṭipakkhabhūtaṃ sattaṃ apassantā na bhāyanti. Na haneyya na ghātayeti yathā ahaṃ, evaṃ aññepi sattāti neva paraṃ pahareyya na paharāpeyyāti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṃsūti.

Chabbaggiyabhikkhuvatthu paṭhamāṃ.

130.

2. Chabbaggiyabhikkhuvatthu

Sabbe tasantīti imaṃ dhammadesanaṃ satthā jetavane viharanto chabbaggiye bhikkhū ārabha kathesi.

Teyeva ekasmiñhi samaye teneva kāraṇena purimasikkhāpade sattarasavaggiye pahariṃsu. Teneva kāraṇena tesāṃ talasattikaṃ uggiriṃsu. Idhāpi satthā tesāṃ saddaṃ sutvā “kiṃ ida”nti pucchitvā “idaṃ nāma”ti ārocite “na, bhikkhave, ito paṭṭhāya bhikkhunā nāma evaṃ kattabbaṃ, yo karoti, so imaṃ nāma āpattiṃ āpajjati”ti talasattikasikkhāpadaṃ paññāpetvā, “bhikkhave, bhikkhunā nāma ‘yathā

aham, tatheva aññepi daṇḍassa tasanti, yathā ca mayham, tatheva nesam jīvitam piya'nti ñatvā paro na paharitabbo na ghāṭetabbo''ti vatvā anusandhim ghaṭetvā dhammam desento imam gāthamāha -

130. “Sabbe tasanti daṇḍassa, sabbesam jīvitam piyam;
Attānam upamaṃ katvā, na haneyya na ghātaye''ti.

Tattha sabbesam jīvitam piyanti khīṇāsavaṃ ṭhapetvā sesasattānam jīvitam piyam madhuraṃ, khīṇāsavo pana jīvite vā maraṇe vā upekkhako hoti. Sesaṃ purimasadisamevāti.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇimsūti.

Chabbaggiyabhikkhuvatthu dutiyam.

3. Sabbahulakumārakavatthu

131-132. Sukhakāmāni bhūtānīti imam dhammadesanaṃ satthā jetavane viharanto sambahule kumārake ārabha kathesi.

Ekasmiñhi samaye satthā sāvattiyam piṇḍāya pavisanto antarāmagge sambahule kumārake ekaṃ gharasappajātikaṃ ahiṃ daṇḍakena paharante disvā “kumārakā kiṃ karoṭhā''ti pucchitvā “ahiṃ, bhante, daṇḍakena paharāmā''ti vutte “kiṃ kāraṇā''ti puna pucchitvā “ḍaṃsanabhayena, bhante''ti vutte “tumhe ‘attano sukhaṃ karissāmā''ti imam paharantā nibbattanibbattaṭṭhāne sukhālābhino na bhavissatha. Attano sukhaṃ patthentena hi paraṃ paharituṃ na vaṭṭatī''ti vatvā anusandhim ghaṭetvā dhammam desento imā gāthā abhāsi -

131. “Sukhakāmāni bhūtāni, yo daṇḍena vihiṃsati;
Attano sukhamesāno, pecca so na labhate sukhaṃ.
132. “Sukhakāmāni bhūtāni, yo daṇḍena na hiṃsati;
Attano sukhamesāno, pecca so labhate sukha''nti.

Tattha yo daṇḍenāti yo puggalo daṇḍena vā leḍḍuādīhi vā viheṭheti. Pecca so na labhate sukhaṃ so puggalo paraloke manussasukhaṃ vā dibbasukhaṃ vā paramatthabhūtaṃ vā nibbānasukhaṃ na labhati. Dutiyagāthāya pecca so labhateti so puggalo paraloke vuttappakāraṃ tividhampi sukhaṃ labhatīti attho.

Desanāvasāne pañcasatāpi te kumārakā sotāpattiphale patiṭṭhahimsūti.

Sambahulakumārakavatthu tatiyam.

4. Koṇḍadhānattheravatthu

133-134. Māvoca pharusam kañcīti imam dhammadesanaṃ satthā jetavane viharanto koṇḍadhānattheram ārabha kathesi.

Tassa kira pabbajitadivasato paṭṭhāya ekaṃ itthirūpaṃ therena saddhimyeva vicarati. Tam thero na passati, mahājano pana passati. Antogāmaṃ piṇḍāya caratopissa manussā ekaṃ bhikkhaṃ datvā, “bhante, ayaṃ tumhākaṃ hotu, ayaṃ pana tumhākaṃ sahāyikāyā''ti vatvā dutiyampi dadanti.

Kiṃ tassa pubbakammanti? Kassapasammāsambuddhakāle kira dve saḥāyakā bhikkhū ekamātukucchito nikkhantasadisā ativiya samaggā ahesuṃ. Dīghāyukabuddhakāle ca anusaṃvaccharaṃ vā anuchamāsaṃ vā bhikkhū uposathatthāya sannipatanti. Tasmā tepi “uposathaggaṃ gamissāmā”ti vasanaṭṭhānā nikkhamiṃsu. Te ekā tāvatiṃsabhavane nibbattadevatā disvā “ime bhikkhū ativiya samaggā, sakkā nu kho ime bhinditu”nti cintetvā attano bālatāya cintitasamanantaramēva āgantvā tesu ekena, “āvuso, muhuttaṃ āgamehi, sarīrakiccenamhi atthiko”ti vutte sā devatā ekaṃ manussitthivaṇṇaṃ māpetvā therassa gacchantaraṃ pavisitvā nikkhamanakāle ekena hatthena kesakalāpaṃ, ekena nivāsanaṃ saṇṭhāpayamānā tassa piṭṭhito nikkhami. So taṃ na passati, tamāgamayamāno pana purato ṭhitabhikkhu nivattitvā olokayamāno taṃ tathā katvā nikkhamantaṃ passi. Sā tena diṭṭhabhāvaṃ ṇatvā antaradhāyi. Itaro taṃ bhikkhuṃ attano santikaṃ āgatakāle āha - “āvuso, sīlaṃ te bhinna”nti. “Natthāvuso, mayhaṃ evarūpa”nti. Idāneva te mayā pacchato nikkhamamānā taruṇaitthi idaṃ nāma karontī diṭṭhā, tvaṃ “natthi mayhaṃ evarūpa”nti kiṃ vadesīti. So asaniyā matthake avatthaṭo viya mā maṃ, āvuso, nāsehi, natthi mayhaṃ evarūpanti. Itaro “mayā sāmaṃ akkhīhi diṭṭhaṃ, kiṃ tava saddahissāmī”ti daṇḍako viya bhijjitvā pakkāmi, uposathaggepi “nāhaṃ iminā saddhiṃ uposathaṃ karissāmī”ti nisīdi. Itaro “mayhaṃ, bhante, sīle aṇumattampi kālaṃ natthī”ti bhikkhūnaṃ kathesi. Sopi “mayā sāmaṃ diṭṭha”nti āha. Devatā taṃ tena saddhiṃ uposathaṃ kātuṃ anicchantāṃ disvā “bhāriyaṃ mayā kammaṃ kata”nti cintetvā - “bhante, mayhaṃ ayyassa sīlabhedo natthi, mayā pana vīmaṃsanavasenetāṃ kataṃ, karoṭha tena saddhiṃ uposatha”nti āha. So tassā ākāse ṭhatvā kathentiyā saddahitvā uposathaṃ akāsi, na pana there pubbe viya muducitto ahosi. Ettakaṃ devatāya pubbakammaṃ.

Āyupariyosāne pana te therā yathāsukhaṃ devaloke nibbattiṃsu. Devatā apīcimhi nibbattitvā ekaṃ buddhantaraṃ tattha paccitvā imasmiṃ buddhuppāde sāvattiyaṃ nibbattitvā vuddhimanvāya sāsane pabbajitvā upasampadaṃ labhi. Tassa pabbajitadivasato paṭṭhāya taṃ itthirūpaṃ tatheva paññāyi. Tenevassa koṇḍadhānattheroti nāmaṃ kariṃsu. Taṃ tathāvicarantaṃ disvā bhikkhū anāthapiṇḍikaṃ āhaṃsu - “mahāsetṭhi, imaṃ dussīlaṃ tava viḥārā nīhara. Imañhi nissāya sesabhikkhūnaṃ ayaso uppajjissatī”ti. Kiṃ pana, bhante, satthā viḥāre natthīti? Atthi upāsakāti. Tena hi, bhante, satthāva jānissatīti. Bhikkhū gantvā visākhāyapi tatheva kathesuṃ. Sāpi nesaṃ tatheva paṭivacanaṃ adāsi.

Bhikkhūpi tehi asampaṭicchitavacanā rañño ārocesuṃ - “mahārāja, koṇḍadhānatthero ekaṃ itthiṃ gahetvā vicaranto sabbesaṃ ayaṃsaṃ uppādesi, taṃ tumhākaṃ vijitā nīharathā”ti. “Kahaṃ pana so, bhante”ti? “Viḥāre, mahārājā”ti. “Katarasmiṃ senāsane viharatī”ti? “Asukasmiṃ nāmā”ti. “Tena hi gacchatha, ahaṃ taṃ gaṇhissāmī”ti so sāyanhasamaye viḥāraṃ gantvā taṃ senāsanaṃ purisehi parikkhipāpetvā therassa vasanaṭṭhānābhimukho agamāsi. Thero mahāsaddaṃ sutvā viḥārā nikkhamitvā pamukhe aṭṭhāsi. Tampissa itthirūpaṃ piṭṭhipasse ṭhitaṃ rājā addasa. Thero rañño āgamaṃ ṇatvā viḥāraṃ abhiruhitvā nisīdi. Rājā therāṃ na vandi, tampi itthiṃ nāddasa. So dvārantarepi heṭṭhāmañcepi olokento adisvāva therāṃ āha - “bhante, imasmiṃ ṭhāne ekaṃ itthiṃ addasaṃ, kahaṃ sā”ti? “Na passāmi, mahārājā”ti. “Idāni mayā tumhākaṃ piṭṭhipasse ṭhitā diṭṭhā”ti vuttepī “ahaṃ na passāmi”ccevāha. Rājā “kiṃ nu kho eta”nti cintetvā, “bhante, ito tāva nikkhamathā”ti āha. There nikkhamitvā pamukhe ṭhite puna sā therassa piṭṭhipasse aṭṭhāsi. Rājā taṃ disvā puna uparitalaṃ abhiruhi, tassa āgatabhāvaṃ ṇatvā thero

nisīdi. Puna rājā taṃ sabbaṭṭhānesu olokontopi adisvā, “bhante, kahaṃ sā itthī”ti puna therāṃ pucchi. Nāhaṃ passāmi mahārājāti. “Kiṃ kathetha, bhante, mayā idāneva tumhākaṃ piṭṭhipasse ʈhitā diṭṭhā”ti āha. Āma, mahārāja, mahājanopi “me pacchato pacchato itthī vicarati”ti vadati, ahaṃ pana na passāmīti. Rājā “paṭirūpakena bhavitabba”nti sallakkhetvā puna therāṃ, “bhante, ito tāva otarathā”ti vatvā there otarivā pamukhe ʈhite puna taṃ tassa piṭṭhipasse ʈhitaṃ disvā uparitalaṃ abhiruhi. Puna nāddasa. So puna therāṃ pucchivā tena “na passāmi”cceva vutte “paṭirūpakameveta”nti niṭṭhaṃ gantvā therāṃ āha - “bhante, evarūpe saṃkilese tumhākaṃ piṭṭhito vicarante añño koci tumhākaṃ bhikkhaṃ na dassati, nibbaddhaṃ mama gehaṃ pavisatha, ahameva catūhi paccayehi upaṭṭhahissāmī”ti therāṃ nimantetvā pakkāmi.

Bhikkhū “passathāvuso, rañño pāpakiriyaṃ, ‘etaṃ viharato nīharā’ti vutte āgantvā catūhi paccayehi nimantetvā gato”ti ujjhāyiṃsu. Tampi therāṃ āhaṃsu - “ambho, dussīla, idānisi rājakoṇḍo jāto”ti. Sopi pubbe bhikkhū kiñci vattum asakkonto “tumhe dussīlā, tumhe koṇḍā, tumhe itthiṃ gahetvā vicarathā”ti āha. Te gantvā satthu ārocesum - “bhante, koṇḍadhānatthero amhehi vutto amhe ‘dussīlā’tiādīni vatvā akkosatī”ti. Satthā taṃ pakkosāpetvā pucchi - “saccaṃ kira tvaṃ, bhikkhu, evaṃ vadesī”ti? “Saccaṃ, bhante”ti. “Kiṃ kāraṇā”ti? “Mayā saddhiṃ kathitakāraṇā”ti. “Tumhe, bhikkhave, iminā saddhiṃ kasmā kathethā”ti. “Imassa pacchato itthiṃ vicarantiṃ disvā, bhante”ti. “Ime kira tayā saddhiṃ itthiṃ vicarantiṃ disvā vadanti, tvaṃ kasmā kathesi, ete tāva disvā kathenti. Tvaṃ adisvāva imehi saddhiṃ kasmā kathesi, nanu pubbe taveva pāpikaṃ diṭṭhiṃ nissāya idaṃ jātaṃ, idāni kasmā puna pāpikaṃ diṭṭhiṃ gaṇhāsī”ti. Bhikkhū “kiṃ pana, bhante, iminā pubbe kata”nti pucchiṃsu. Atha nesaṃ satthā tassa pubbakammaṃ kathetvā “bhikkhu idaṃ pāpakammaṃ nissāya tvaṃ imaṃ vippakāraṃ patto, idāni te puna tathārūpaṃ pāpikaṃ diṭṭhiṃ gahetum na yuttaṃ, mā puna bhikkhūhi saddhiṃ kiñci kathehi, nissaddo mukhavaṭṭiyaṃ chinnakaṃsathālasadiso hohi, evaṃ karonto nibbānappatto nāma bhavissatī”ti vatvā anusandhiṃ ghaṭetvā dhammaṃ desento imā gāthā abhāsi -

133. “Māvoca pharusāṃ kañci, vuttā paṭivadeyyu taṃ;
Dukkhā hi sārāmbhakathā, paṭidaṇḍā phuseyyu taṃ.

134. “Sace neresi attānaṃ, kaṃso upahato yathā;
Esa pattosi nibbānaṃ, sārāmbho te na vijjatī”ti.

Tattha māvoca pharusāṃ kañcīti kañci ekapuggalampi pharusāṃ mā avaca. Vuttāti tayā pare “dussīlā”ti vuttā, tampi tatheva paṭivadeyyum. Sārāmbhakathāti esā karaṇuttarā yugaggāhakathā nāma dukkhā. Paṭidaṇḍāti kāyadaṇḍādīhi paraṃ paharantassa tādisā paṭidaṇḍā ca tava matthake pateyyum. Sace neresīti sace attānaṃ niccalaṃ kātum sakkhissasi. Kaṃso upahato yathāti mukhavaṭṭiyaṃ chinditvā talamattaṃ katvā ʈhapitakaṃsathālaṃ viya. Tañhi hatthapādehi vā daṇḍakena vā pahaṭampi saddaṃ na karoti, esa pattosīti sace evarūpo bhavituṃ sakkhissasi, imaṃ paṭipadaṃ pūrayamāno idāni appattopi eso nibbānappatto nāma. Sārāmbho te na vijjatīti evaṃ sante ca pana “tvaṃ dussīlo, tumhe dussīlā”tievamādiko uttarakaraṇavācālakkaṇo sārāmbhopi te na vijjati, na bhavissatiyevāti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṃsu, koṇḍadhānattheropi satthārā dinnaovāde t̥hatvā arahattaṃ pāpuṇi, na cirasseva ākāse uppatitvā paṭhamam salākaṃ gaṇhīti.

Koṇḍadhānattheravatthu catuttham.

5. Uposathikaithīnaṃ vatthu

135. Yathā daṇḍenāti imaṃ dhammadesanaṃ satthā pubbārāme viharanto visākhādīnaṃ upāsikānaṃ uposathakammaṃ ārabba kathesi.

Sāvatthiyaṃ kira ekasmiṃ mahāuposathadivase pañcasatamattā itthiyo uposathikā hutvā vihāraṃ agamiṃsu. Visākhā tāsū mahallakittiyo upasaṅkamitvā pucchi, “ammā, kimatthaṃ uposathikā jātathā”ti. Tāhi “dibbasampattiṃ patthetvā”ti vutte majjhimitthiyo pucchi, tāhi “sapattivāsā muccanattāyā”ti vutte taruṇitthiyo pucchi, tāhi “paṭhamagabbhe puttapaṭilābhatthāyā”ti vutte kumārikāyo pucchi, tāhi “taruṇabhāveyeva patikulagamanattāyā”ti vutte taṃ sabbampi tāsam kathaṃ sutvā tā ādāya satthu santikaṃ gantvā paṭipāṭiyā ārocesi. Taṃ sutvā satthā “visākhe imesaṃ sattānaṃ jātiādayo nāma daṇḍahattakagopālakasadisā, jāti jarāya santikaṃ, jarā byādhino santikaṃ, byādhi maraṇassa santikaṃ pesetvā maraṇam kuṭhāriyā chindantā viya jīvitaṃ chindati, evaṃ santepi vivaṭṭam patthentā nāma natthi, vaṭṭameva pana patthenti”ti vatvā anusandhiṃ ghaṭetvā dhammaṃ desento imaṃ gāthamāha -

135. “Yathā daṇḍena gopālo, gāvo pājeti gocaraṃ;
Evaṃ jarā ca maccu ca, āyuraṃ pājenti pāṇina”nti.

Tattha pājetīti cheko gopālo kedārantaraṃ pavisantiyo gāvo daṇḍena nivāretvā teneva pothento sulabhatiṇodakaṃ gocaraṃ neti. Āyuraṃ pājenti jīvitindriyaṃ chindanti khepenti. Gopālako viya hi jarā ca maccu ca, gogaṇo viya jīvitindriyaṃ, gocarabhūmi viya maraṇam. Tattha jāti tāva sattānaṃ jīvitindriyaṃ jarāya santikaṃ pesesi, jarā byādhino santikaṃ, byādhi maraṇassa santikaṃ. Tameva maraṇam kuṭhāriyā chedaṃ viya chinditvā gacchatīti idamettha opammasampaṭipādanam.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṃsūti.

Uposathikaithīnaṃ vatthu pañcamaṃ.

6. Ajarapetavatthu

136. Atha pāpāni kammānīti imaṃ dhammadesanaṃ satthā veḷuvane viharanto ajarapetaṃ ārabba kathesi.

Ekasmiṃhi samaye mahāmoggallānatthero lakkhaṇattherena saddhiṃ gijjhakūṭato otaranto dibbena cakkhunā pañcavīsatīyojanikaṃ ajarapetaṃ nāma addasa. Tassa sīsato aggijālā utṭhahitvā pariyaṇtaṃ gacchanti, pariyaṇtato utṭhahitvā sīsaṃ gacchanti, ubhayato utṭhahitvā majjhe otaranti. Thero taṃ disvā sitaṃ pātvākāsī. Lakkhaṇattherena sitakāraṇam puṭṭho “akālo, āvuso, imassa pañhassa veyyākaraṇāya, satthu santike maṃ puccheyyāsī”ti vatvā rājagahe piṇḍāya caritvā satthu santikaṃ gatakāle lakkhaṇattherena puṭṭho āha - “tatrāhaṃ, āvuso, ekaṃ petaṃ addasaṃ, tassa evarūpo nāma attabhāvo, ahaṃ taṃ disvā ‘na vata me evarūpo attabhāvo diṭṭhapubbo’ti sitaṃ pātvākāsī”nti. Satthā “cakkhubhūtā vata,

bhikkhave, sāvaka viharanti”tiādini vadanto therassa kathaṃ patitthāpetvā “mayāpi eso, bhikkhave, peto bodhimaṇḍeyeveva diṭṭho, ‘ye ca pana me vacanaṃ na saddaheyyuṃ, tesam taṃ ahitāya assā’ti na kathesiṃ, idāni moggallānaṃ sakkhiṃ labhivā kathemi”ti vatvā bhikkhūhi tassa pubbakammaṃ puṭṭho byākāsi -

Kassapabuddhakāle kira sumaṅgalasetthi nāma suvaṇṇiṭṭhakāhi bhūmiṃ santharivā vīsatusabhaṭṭhāne tattakeneva dhanena vihāraṃ kāretvā tāvattakeneva vihāramahaṃ kāresi. So ekadivasam pātova satthu santikaṃ gacchanto nagaradvāre ekissā sālāya kāsavaṃ sasīsaṃ pārupitvā kalalamakkhitehi pādehi nipannaṃ ekaṃ coraṃ disvā “ayaṃ kalalamakkhitapādo rattiṃ vicarivā divā nipannamanusso bhavissati”ti āha. Coro mukhaṃ vivarivā setthiṃ disvā “hotu, jānissāmi te kattabba”nti āghātaṃ bandhitvā sattakkhattuṃ khettaṃ jhāpesi, sattakkhattuṃ vaje gunnaṃ pāde chindi, sattakkhattuṃ gehaṃ jhāpesi, so ettakenāpi kopam nibbāpetuṃ asakkonto tassa cūlūpaṭṭhākena saddhiṃ mittasanthavaṃ katvā “kiṃ te setthino piya”nti puṭṭho “gandhakuṭito aññaṃ tassa piyataraṃ natthi”ti sutvā “hotu, gandhakuṭiṃ jhāpetvā kopam nibbāpessāmi”ti satthari piṇḍāya pavitṭhe pāṇiyaparibhojanīyaghaṭe bhinditvā gandhakuṭiyaṃ aggim adāsi. Setthi “gandhakuṭi kira jhāyati”ti sutvā āgacchanto jhāmakāle āgantvā gandhakuṭiṃ jhāmaṃ olovento vālaggamattampi domanassaṃ akatvā vāmabāhuṃ samañjitvā dakkhiṇena hatthena mahāapphoṭanaṃ apphoṭesi. Atha naṃ samīpe tṭhitā pucchiṃsu - “kasmā, sāmi, ettakaṃ dhanam vissajjetvā katagandhakuṭiyā jhāmakāle apphoṭesi”ti? So āha - “ettakaṃ me, tātā, aggiādīhi asādhāraṇe buddhassa sāsane dhanam nidahituṃ laddhaṃ, ‘punapi ettakaṃ dhanam vissajjetvā satthu gandhakuṭiṃ kātuṃ labhissāmi”ti tuṭṭhamānaso apphoṭesi”nti. So puna tattakaṃ dhanam vissajjetvā gandhakuṭiṃ kāretvā vīsatisahassabhikkhuparivārassa satthuno dānam adāsi. Taṃ disvā coro cintesi - “ahaṃ imaṃ amāretvā maṅkukātuṃ na sakkhissāmi, hotu, māressāmi na”nti nivāsanantare churikaṃ bandhitvā sattāhaṃ vihāre vicarantopi okāsaṃ na labhi. Mahāsetthipi satta divasāni buddhappamukhassa bhikkhusaṅghassa dānam datvā satthāraṃ vanditvā āha - “bhante, mama ekena purisena sattakkhattuṃ khettaṃ jhāpitaṃ, sattakkhattuṃ vaje gunnaṃ pādā chinnā, sattakkhattuṃ gehaṃ jhāpitaṃ, idāni gandhakuṭipi teneva jhāpitā bhavissati, ahaṃ imasmim dāne paṭhamaṃ pattim tassa dammi”ti.

Taṃ sutvā coro “bhāriyaṃ vata me kammaṃ kataṃ, evaṃ aparādhakāraṃ mayi imassa kopamattampi natthi, imasmimpi dāne mayhameva paṭhamaṃ pattim deti, ahaṃ imasmim dubbhāmi, evarūpaṃ me purisaṃ akhamāpentassa devadaṇḍopi me matthake pateyyā”ti gantvā setthissa pādamūle nipajjitvā “khamāhi me, sāmī”ti vatvā “kiṃ ida”nti vutte, “sāmi, evaṃ ayuttakaṃ kammaṃ mayā kataṃ, tassa me khamāhi”ti āha. Atha naṃ setthi “tayā me idaṇcīdaṇca kata”nti sabbaṃ pucchitvā “āma, mayā kata”nti vutte, “tvaṃ mayā na diṭṭhapubbo, kasmā me kujjhitvā evamakāsi”ti pucchi. So ekadivasam nagarā nikkhantena tena vuttavacanaṃ sāretvā “iminā me kāraṇena kopo uppādito”ti āha. Setthi attanā vuttaṃ saritvā “āma, tātā, vuttaṃ mayā, taṃ me khamāhi”ti coraṃ khamāpetvā “uṭṭhehi, tātā, khamāmi te, gaccha, tātā”ti āha. Sace me, sāmi, khamasi, saputtadāraṃ maṃ gehe dāsaṃ karohīti. Tātā, tvaṃ mayā ettake kathite evarūpaṃ chedanaṃ akāsi, gehe vasantena pana saddhiṃ na sakkā kiñci kathetuṃ, na me tayā gehe vasantena kiccaṃ atthi, khamāmi te, gaccha, tātāti. Coro taṃ kammaṃ katvā āyupariyosāne avīcimhi nibbatto dīgharattaṃ tattha paccitvā vipākāvasesena idāni gijjhakūṭe pabbate paccatīti.

Evam satthā tassa pubbakammaṃ kathetvā, “bhikkhave, bālā nāma pāpāni kammāni karontā na bujjhanti, pacchā pana attanā katakammehi dayhamānā attanāva attano dāvaggisadisāva hontī”ti vatvā anusandhiṃ ghaṭetvā dhammaṃ desento imaṃ gāthamāha -

136. “Atha pāpāni kammāni, karaṃ bālo na bujjhati;
Sehi kammehi dummedho, aggaḍaḍḍhova tappatī”ti.

Tattha atha pāpānīti na kevalaṃ bālo kodhavasena pāpāni karoti, karontopi pana na bujjhatīti attho. Pāpaṃ karonto ca “pāpaṃ karomī”ti abujjhanako nāma natthi. “Imassa kamma evarūpo nāma vipāko”ti ajānanatāya “na bujjhatī”ti vuttaṃ. Sehīti so tehi attano santakehi kammehi dummedho nippaṇṇo puggalo niraye nibbattitvā aggaḍaḍḍhova tappatīti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṃsūti.

Ajagarapetavatthu chaṭṭhaṃ.

7. Mahāmoggallānattheravatthu

137-140. Yo daṇḍenāti imaṃ dhammadesanaṃ satthā veḷuvane viharanto mahāmoggallānattheraṃ ārabha kathesi.

Ekasmiñhi samaye titthiyā sannipatitvā mantesuṃ - “jānāthāvuso, ‘kena kāraṇena samaṇassa gotamassa lābhasakkāro mahā hutvā nibbatto’ti. Mayaṃ na jānāma, tumhe pana jānāthāti. Āma, jānāma, mahāmoggallānaṃ nāma ekaṃ nissāya uppanno. So hi devalokaṃ gantvā devatāhi katakammaṃ pucchitvā āgantvā manussānaṃ katheti ‘idaṃ nāma katvā evarūpaṃ sampattiṃ labhanti’ti. Niraye nibbattānampi kammaṃ pucchitvā āgantvā manussānaṃ katheti ‘idaṃ nāma katvā evarūpaṃ dukkhaṃ anubhavanti’ti. Manussā tassa kathaṃ sutvā mahantaṃ lābhasakkāraṃ abhiharanti, sace taṃ māretuṃ sakkhissāma, so lābhasakkāro amhākaṃ nibbattissatī”ti. Te “attheko upāyo”ti sabbe ekacchandā hutvā “yaṃkiñci katvā taṃ mārāpessāmā”ti attano upaṭṭhāke samādapetvā kahāpaṇasahassaṃ labhitvā purisaghātakammaṃ katvā carante core pakkosāpetvā “mahāmoggallānatthero nāma kāḷasilāyaṃ vasati, tattha gantvā taṃ mārethā”ti tesam kahāpaṇe adaṃsu. Corā dhanalobhena sampatichchitvā “theraṃ māressāmā”ti gantvā tassa vasanaṭṭhānaṃ parivāresuṃ. Thero tehi parikkhittabhāvaṃ ñatvā kuñcīkacchiddena nikkhamitvā pakkāmi. Te corā taṃ divasaṃ theram adisvā punekadivasaṃ gantvā parikkhipiṃsu. Thero ñatvā kaṇṇikāmaṇḍalaṃ bhinditvā ākāsaṃ pakkhandi. Evaṃ te paṭhamamāsepi majjhimamāsepi theram gahetuṃ nāsakkhiṃsu. Pacchimamāse pana sampatte thero attanā katakammaṃ ākaḍḍhanabhāvaṃ ñatvā na apagacchi. Corā gantvā theram gahetvā taṇḍulakaṇamattānissa aṭṭhīni karontā bhindiṃsu. Atha naṃ “mato”ti saññāya ekasmiṃ gumbapiṭṭhe khipitvā pakkamiṃsu.

Thero “satthāraṃ passitvāva parinibbāyissāmī”ti attabhāvaṃ jhānaveṭhanena veṭhetvā thiraṃ katvā ākāsaṃ satthu santikaṃ gantvā satthāraṃ vanditvā, “bhante, parinibbāyissāmī”ti āha. “Parinibbāyissasi, moggallānā”ti? “Āma, bhante”ti. “Kattha gantvā”ti? “Kāḷasilāpadesaṃ, bhante”ti. Tena hi, moggallāna, mayhaṃ dhammaṃ kathetvā yāhi. Tādisassa hi me sāvakassa idāni dassanaṃ natthīti. So “evaṃ karissāmi, bhante”ti satthāraṃ vanditvā ākāsaṃ uppatitvā parinibbānadivase

sāriputtatthero viya nānappakārā iddhiyo katvā dhammaṃ kathetvā satthāraṃ vanditvā kālasiḷāṭaviṃ gantvā parinibbāyi. “Theraṃ kira corā māresu”nti ayampi kathā sakalajambudīpe patthari. Rājā ajātasattu core pariyesanatthāya carapurise payojesi. Tesupi coresu surāpāne suraṃ pivantesu eko ekassa piṭṭhiṃ paharitvā pātesi. So taṃ santejjetvā “ambho dubbinīta, tvaṃ kasmā me piṭṭhiṃ pātesi”ti āha. Kiṃ pana hare duṭṭhacora, tayā mahāmoggallānatthero paṭhamam pahaṭoti? Kiṃ pana mayā pahaṭabhāvaṃ tvaṃ na jānāsīti? Iti nesaṃ “mayā pahaṭo, mayā pahaṭo”ti vadantānaṃ vacanaṃ sutvā te carapurisā te sabbe core gahetvā rañño ārocesuṃ. Rājā core pakkosāpetvā pucchi - “tumhehi thero mārito”ti? “Āma, devā”ti. “Kena tumhe uyyojitā”ti? “Naggasamaṇakehi, devā”ti. Rājā pañcasate naggasamaṇake gāhāpetvā pañcasatehi corehi saddhiṃ rājaṅgaṇe nābhippamāṇesu āvātesu nikhaṇāpetvā palālehi paṭicchādāpetvā aggiṃ dāpesi. Atha nesaṃ jhāmabhāvaṃ ñatvā ayaṇaṅgalehi kasāpetvā sabbe khaṇḍākhaṇḍikaṃ kārāpesi.

Bhikkhū dhammasabhāyaṃ kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ - “mahāmoggallānatthero attano ananurūpameva maraṇaṃ patto”ti. Satthā āgantvā “kāya nuttha, bhikkhave, etarahi kathāya sannisinnā”ti pucchitvā “imāya nāmā”ti vutte, “bhikkhave, moggallāno imasseva attabhāvassa ananurūpaṃ maraṇaṃ patto, pubbe pana tena katassa kammaṃ anurūpameva maraṇaṃ patto”ti vatvā “kiṃ panassa, bhante, pubbakamma”nti puṭṭho vitthāretvā kathesi -

Atīte kira bārāṇasivāsī eko kulaputto sayameva koṭṭanapacanādīni kammāni karonto mātāpitāro paṭijaggi. Athassa mātāpitāro naṃ, “tāta, tvaṃ ekakova gehe ca araṇṇe ca kammaṃ karonto kilamasi, ekaṃ te kumārikaṃ ānessāmā”ti vatvā, “ammatātā, na mayhaṃ evarūpāyattho, ahaṃ yāva tumhe jīvatha, tāva vo sahatthā upaṭṭhahissāmī”ti tena paṭikkhittā punappunaṃ taṃ yācitvā kumārikaṃ ānayiṃsu. Sā katipāhameva te upaṭṭhahitvā pacchā tesam dassanampi anicchantī “na sakkā tava mātāpitūhi saddhiṃ ekaṭṭhāne vasitu”nti ujjhāyitvā tasmim attano kathaṃ aggaṇhante tassa bahigatakāle makacivākakhaṇḍāni ca yāgupheṇaṇca gahetvā tattha tattha ākiritvā tenāgantvā “kiṃ ida”nti puṭṭhā āha - “imesaṃ andhamahallakānaṃ etaṃ kammaṃ, sabbaṃ gehaṃ kilīṭṭhaṃ karontā vicaranti, na sakkā etehi saddhiṃ ekaṭṭhāne vasitu”nti. Evaṃ tāya naṃ punappunaṃ kathayamānāya evarūpopi pūritapāramī satto mātāpitūhi saddhiṃ bhijji. So “hotu, jānissāmi nesaṃ kattabba”nti te bhojetvā, “ammatātā, asukaṭṭhāne nāma tumhākaṃ ñātakā āgamaṇaṃ paccāsīanti, tattha gamissāmā”ti te yānakaṃ āropetvā ādāya gacchanto aṭavimajjhaṃ pattakāle, “tāta, rasmiyo gaṇhātha, gāvo patodasaññāya gamissanti, imasmim ṭhāne corā vasanti, ahaṃ otarāmī”ti pitu hatthe rasmiyo datvā otarivā gacchanto saddaṃ parivattetvā corānaṃ utṭhitasaddamakāsi. Mātāpitāro saddaṃ sutvā “corā utṭhitā”ti saññāya, “tāta, mayaṃ mahallakā, tvaṃ attānameva rakkhāhi”ti āhaṃsu. So mātāpitāro tathāviravantepi corasaddaṃ karonto koṭṭetvā māretvā aṭaviyaṃ khipitvā paccāgami.

Satthā idaṃ tassa pubbakammaṃ kathetvā, “bhikkhave, moggallāno ettakaṃ kammaṃ katvā anekavassasatasahassāni niraye paccitvā vipākāvasesena attabhāvasate evameva koṭṭetvā saṃcuṇṇito maraṇaṃ patto. Evaṃ moggallānena attano kammānurūpameva maraṇaṃ laddhaṃ, pañcahi corasatehi saddhiṃ labhiṃsu. Appaduṭṭhesu hi padussanto dasahi kāraṇehi anayabyasanaṃ pāpuṇātiyevā”ti vatvā anusandhiṃ ghaṭetvā dhammaṃ desento imā gāthā abhāsi -

137. “Yo daṇḍena adaṇḍesu, appaduṭṭhesu dussati;

Dasannamaññataram ʘhānam, khippameva nigacchati.

138. “Vedanam pharusam jānim, sarīrassa va bhedanam;
Garukam vāpi ābādham, cittakkhepam va pāpuṇe.
139. “Rājato vā upasaggam, abbhakkhānam va dāruṇam;
Parikkhayam va ñātīnam, bhogānam va pabhaṅguraṇ.
140. “Atha vāssa agārāni, aggi ɗahati pāvako;
Kāyassa bheda duppañño, nirayam sopapajjati”ti.

Tattha adaṇḍesūti kāyadaṇḍādirahitesu khīṇāsavesu. Appaduṭṭhesūti paresu vā attani vā niraparādhesu. Dasannamaññataram ʘhānanti dasasu dukkhakāraṇesu aññataram kāraṇam. Vedananti sīsarogādibhedam pharusam vedanam. Jāninti kicchādhigatassa dhanassa jānim. Bhedananti hatthacchedādikam sarīrabhedanam. Garukanti pakkahataekacakkhukapīṭhasappikuṇibhāvakuṭṭharogādibhedam garukābādham vā. Cittakkhepanti ummādam. Upasagganti yasavilopasenāpatiṭṭhānādiacchindanādikam rājato upasaggam vā. Abbhakkhānanti adiṭṭhaasutaacintitapubbam “idaṇ sandhicchedādikammaṇ, idaṇ vā rājāparādhitaṇkammaṇ tayā kata”nti evarūpaṇ dāruṇam abbhakkhānam vā. Parikkhayam va ñātīnanti attano avassayo bhavitum samatthānam ñātīnam parikkhayam vā. Pabhaṅguraṇti pabhaṅgubhāvaṇ pūtibhāvaṇ. Yam hissa gehe dhaññam, taṇ pūtibhāvaṇ āpajjati, suvaṇṇam aṅgarabhāvaṇ, muttā kappāsaṭṭhibhāvaṇ, kahāpaṇam kapālakhaṇḍādibhāvaṇ, dvipadacatuppadā kāṇakuṇādibhāvanti attho. Aggi ɗahatīti ekasamvacchare dvattikkhattum aññasmim ɗāhake avijjamānepi asaniaggi vā patitvā ɗahati, attanova dhammatāya uṭṭhito pāvako vā ɗahatiyeva. Nirayanti diṭṭheva dhamme imesam dasannam ʘhānānam aññataram patvāpi ekamṣena samparāye pattabbam dassetum “nirayam sopapajjati”ti vuttaṇ.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇimsūti.

Mahāmogallānattheravatthu sattamaṇ.

8. Bahubhaṇḍikabhikkhuvatthu

141. Na naggacariyāti imaṇ dhammadesanaṇ satthā jetavane viharanto bahubhaṇḍikam bhikkhum ārabbha kathesi.

Sāvatthivāsī kireko kuṭumbiko bhariyāya kālakatāya pabbaji. So pabbajanto attano pariveṇaṇca aggisālaṇca bhaṇḍagabbhaṇca kāretvā sabbampi bhaṇḍagabbhaṇ sappimadhutelādīhi pūretvā pabbaji, pabbajitvā ca pana attano dāse pakkosāpetvā yathārucikaṇ āhāraṇ pacāpetvā bhuñjati. Bahubhaṇḍo ca bahuparikkhāro ca ahosi. Rattiṇ aññam nivāsanapārupanaṇ hoti, divā aññam nivāsanapārupanaṇ hoti, divā aññam vihārapaccante vasati. Tassekadivasam cīvarapaccattharaṇāni sukkhāpentassa senāsanacārikaṇ āhiṇḍantā bhikkhū passitvā “kassimāni, āvuso”ti pucchitvā “mayha”nti vutte, “āvuso, bhagavatā ticīvarāni anuññātāni, tvaṇca pana evaṇ appicchassa buddhassa sāsane pabbajitvā evaṇ bahuparikkhāro jāto”ti taṇ satthu santikaṇ netvā, “bhante, ayaṇ bhikkhu atibahubhaṇḍo”ti ārocesum. Satthā “saccaṇ kira taṇ bhikkhū”ti pucchitvā “saccaṇ, bhante”ti vutte āha - “kasmā pana tvaṇ, bhikkhu, mayā appicchatāya dhamme desite evaṇ bahubhaṇḍo jāto”ti. So

tāvattakeneva kupito “iminā dāni nīhārena carissāmī”ti pārūpanaṃ chaḍḍetvā parisamajjhe ekaḍḍaṃ aṭṭhāsi. Atha naṃ satthā upatthambhayamāno nanu tvaṃ bhikkhu pubbe hirottappagavesako dakarakkhasakālepi hirottappaṃ gavesamāno dvādasa vassāni vihāsi, kasmā idāni evaṃ garuke buddhasāsane pabbajitvā catuparisamajjhe pārūpanaṃ chaḍḍetvā hirottappaṃ pahāya ṭhitosīti. So satthu vacanaṃ sutvā hirottappaṃ paccupaṭṭhāpetvā taṃ cīvaraṃ pārūpitvā satthāraṃ vanditvā ekamantaṃ nisīdi. Bhikkhū tassa atthassa āvibhāvatthaṃ bhagavantaṃ yāciṃsu. Bhagavā atītaṃ āharitvā kathesi -

Atīte kira bārāṇasirañño aggamaheṣiyā kucchismiṃ bodhisatto paṭisandhiṃ gaṇhi. Tassa nāmaggaṇadivase mahimsakumārōti nāmaṃ kariṃsu. Tassa kaniṭṭhabhātā candakumāro nāma ahosi. Tesaṃ mātari kālakatāya rājā aññaṃ aggamaheṣiṭṭhāne ṭhapesi. Sāpi puttaṃ vijāyi, sūriyakumārōtissa nāmaṃ kariṃsu. Taṃ disvā rājā tuṭṭho “puttassa te varaṃ dammī”ti āha. Sāpi kho, “deva, icchitakāle gaṇhissāmī”ti vatvā puttassa vayappattakāle rājānaṃ āha - “devena mayhaṃ puttassa jātakāle varo dinno, idāni me puttassa rajjaṃ dehī”ti. Rājā “mama dve puttā aggikkhandhā viya jalantā vicaranti, na sakkā tassa rajjaṃ dātu”nti paṭikkhipitvāpi taṃ punappunaṃ yācamānameva disvā “ayaṃ me puttānaṃ anattampi kareyyā”ti putte pakkosāpetvā, “tātā, ahaṃ sūriyakumārassa jātakāle varaṃ adāsiṃ, idāni mātā rajjaṃ yācati, ahaṃ tassa na dātukāmo, tassa mātā tumhākaṃ anattampi kareyya, gacchatha tumhe, arañhe vasitvā mamaccayenāgantvā rajjaṃ gaṇhathā”ti uyyojesi. Te pitaraṃ vanditvā pāsādā otarante rājāṅgaṇe kīlamāno sūriyakumāro disvā taṃ kārāṇaṃ ñatvā tehi saddhiṃ nikkhami. Tesaṃ himavantaṃ pavittakāle bodhisatto maggā okkamma aññatarasmīṃ rukkhamūle nisīditvā sūriyakumāraṃ āha - “tātā, etaṃ saraṃ gantvā nhatvā ca pivitvā ca amhākaṃ paduminipaṇṇehi udakaṃ āharā”ti. So pana saro vessavaṇṇassa santikā ekena dakarakkhasena laddho hoti. Vessavaṇṇo ca taṃ āha - “ṭhapetvā devadhammajānanake ye ca aññe imaṃ saraṃ otaranti, te khādituṃ labhasī”ti. Tato paṭṭhāya so taṃ saraṃ otiṇṇotiṇṇe devadhamme pucchitvā ajānante khādāti, sūriyakumāropi taṃ saraṃ avīmaṃsitvāva otari, tena ca “devadhamme jānāsī”ti pucchito “devadhammā nāma candimasūriyā”ti āha. Atha naṃ “tvaṃ devadhamme na jānāsī”ti udakaṃ pavesetvā attano bhavane ṭhapesi. Bodhisattopi taṃ cirāyantaṃ disvā candakumāraṃ pesesi. Sopi tena “devadhamme jānāsī”ti pucchito “devadhammā nāma catasso disā”ti āha. Dakarakkhaso tampi udakaṃ pavesetvā tattheva ṭhapesi.

Bodhisatto tasmimpi cirāyante “antarāyena bhavitabba”nti sayāṃ gantvā dvinnampi otaraṇapadaṃyeva disvā “ayaṃ saro rakkhasapariggahito”ti ñatvā khaggaṃ sannayhitvā dhanuṃ gahetvā aṭṭhāsi. Rakkhaso taṃ anotarantaṃ disvā vanakammikapurisavesenāgantvā āha - “bho purisa, tvaṃ maggakilanto, kasmā imaṃ saraṃ otaritvā nhatvā ca pivitvā ca bhisamulālaṃ khāditvā pupphāni pilandhitvā na gacchasi”ti. Bodhisatto taṃ disvāva “esa so yakkho”ti ñatvā “tayā me bhātaro gahitā”ti āha. Āma, mayā gahitāti. Kiṃ kārāṇāti? Ahaṃ imaṃ saraṃ otiṇṇotiṇṇe labhāmīti. Kiṃ pana sabbeva labhasīti? Devadhammajānanake ṭhapetvā avasese labhāmīti. Atthi pana te devadhammehi atthoti? Āma, atthīti. Ahaṃ kathessāmīti. Tena hi kathehīti. Na sakkā kiliṭṭhena gattena kathetunti. Yakkho bodhisattaṃ nhāpetvā pāṇiyaṃ pāyetvā alaṅkaritvā alaṅkatamaṇḍapamajjhe pallaṅkaṃ āropetvā sayamassa pādamūle nisīdi. Atha naṃ bodhisatto “sakkaccaṃ suṇāhi”ti vatvā imaṃ gāthamāha -

“Hiriottappasampannā, sukkadhammasamāhitā;
Santo sappurisā loke, devadhammāti vuccare”ti.

Yakkho imaṃ dhammadesanaṃ sutvā pasanno bodhisattaṃ āha - “paṇḍita, ahaṃ te pasanno, ekaṃ bhātaraṃ dammi, kataraṃ ānemī”ti? “Kaniṭṭhaṃ ānehī”ti. Paṇḍita, tvaṃ kevalaṃ devadhamme jānāsiyeva, na pana tesu vattasīti. Kiṃ kāraṇāti? Yasmā jeṭṭhaṃ ṭhapetvā kaniṭṭhaṃ āharāpento jeṭṭhāpacāyikakammaṃ na karosīti, devadhamme cāhaṃ yakkha jānāmi, tesu ca vattāmi. Mayañhi etaṃ nissāya imaṃ araññaṃ pavittṭhā. Etassa hi atthāya amhākaṃ pitaraṃ etassa mātā rajjaṃ yāci, amhākaṃ pana pitā taṃ varaṃ adatvā amhākaṃ anurakkhaṇatthāya araññaṃ vāsaṃ anujāni, so kumāro anivattitvā amhehi saddhiṃ āgato. “Taṃ araññaṃ eko yakkho khādī”ti vuttepi na koci saddahissati. Tenāhaṃ garahabhayabhīto tamevāharāpemi. Yakkho bodhisattassa pasīditvā “sādhu paṇḍita, tvameva devadhamme jānāsi, devadhammesu ca vattasī”ti dve bhātaro ānetvā adāsi. Atha naṃ bodhisatto yakkhabhāve ādīnavaṃ kathetvā pañcasu sīlesu patitṭhāpesi. So tena susaṃvihitārakkho tasmīṃ araññaṃ vasiṭvā pitari kālakate yakkhaṃ ādāya bārāṇasiṃ gantvā rajjaṃ gahetvā candakumārassa uparajjaṃ, sūriyakumārassa senāpatiṭṭhānaṃ datvā yakkhassa ramaṇīye ṭhāne āyatanaṃ kārapetvā yathā so lābhagappatto hoti, tathā akāsi.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi “tadā rakkhaso bahubhaṇḍikabhikkhu ahosi, sūriyakumāro ānando, candakumāro sāriputto, mahimsakumāro pana ahamevā”ti. Evaṃ satthā jātakaṃ kathetvā “evaṃ tvaṃ, bhikkhu, pubbe devadhamme gavesamāno hiriottappasampanno vicaritvā idāni catuparisamajjhe iminā nīhārena ṭhatvā mama purato ‘appicchomhī’ti vadanto ayuttaṃ akāsi. Na hi sātakaṇṭhikāpādimattena samaṇo nāma hotī”ti vatvā anusandhiṃ ghaṭetvā dhammaṃ desento imaṃ gāthamāha -

141. “Na naggacariyā na jaṭṭa na paṇkā, nānāsakā thaṇḍilasāyikā vā;
Rajojallaṃ ukkuṭikappadhānaṃ, sodhenti maccaṃ avitiṇṇakaṅkha”nti.

Tattha nānāsakāti na anasakā, bhattapaṭikkhepakāti attho. Thaṇḍilasāyikāti bhūmisayanā. Rajojallanti kaddamalepanākārena sarīre sannihitarajo. Ukkuṭikappadhānanti ukkuṭikabhāvena āradhaviṇṇayaṃ. Idaṃ vuttaṃ hoti - yo hi macco “evaṃ ahaṃ lokanissaraṇasaṅkhātāṃ suddhiṃ pāpuṇissāmī”ti imesu naggacariyādīsū yaṃ kiñci samādāya vatteyya, so kevalaṃ micchādassanañceva vaḍḍheyya, kilamathassa ca bhāgī assa. Na hi etāni susamādinnaṇipi aṭṭhavatthukāya kaṅkhāya avitiṇṇabhāvena avitiṇṇakaṅkhaṃ maccaṃ sodhenti.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇisūti.

Bahubhaṇḍikabhikkhuvatthu aṭṭhamāṃ.

9. Santatimahāmattevattū

142. Alaṅkato cepīti imaṃ dhammadesanaṃ satthā jetavane viharanto santatimahāmattevattū ārabha kathesi.

So hi ekasmiṃ kāle raññaṃ pasenadikosalassa paccantaṃ kupitaṃ vūpasametvā āgato. Athassa rājā tuṭṭho satta divasāni rajjaṃ datvā ekaṃ naccagītakusalaṃ itthiṃ adāsi. So satta divasāni surāmadamatto hutvā sattame divase

sabbālaṅkārapaṭimaṇḍito hatthikkhandhavaragato nhānatittham gacchanto satthāraṃ piṇḍāya pavisantaṃ dvārantare disvā hatthikkhandhavaragatova sīsaṃ cāletvā vanditvā pakkāmi. Satthā sitaṃ katvā “ko nu kho, bhante, sitapātukaraṇe hetū”ti ānandattherena puṭṭho sitakāraṇaṃ ācikkhanto āha - “passānanda, santatimahāmatthaṃ, ajja sabbābharaṇapaṭimaṇḍitova mama santikaṃ āgantvā catuppadikagāthāvasāne arahattaṃ patvā sattatālamatte ākāse nisīditvā parinibbāyissatī”ti. Mahājano therena saddhiṃ kathentassa satthu vacanaṃ assosi. Tattha micchādiṭṭhikā cintayimāsu - “passatha samaṇassa gotamassa kiriyaṃ, mukhappattameva bhāsati, ajja kira esa evaṃ surāmadamatto yathālaṅkatova etassa santike dhammaṃ sutvā parinibbāyissati, ajjeva taṃ musāvādena niggaṇhissāmā”ti. Sammādiṭṭhikā cintesum - “aho buddhānaṃ mahānubhāvatā, ajja buddhalīlaṅceva santatimahāmattalīlaṅca daṭṭhum labhissāmā”ti.

Santatimahāmattopi nhānatitthe divasabhāgaṃ udakakīlaṃ kīlitvā uyyānaṃ gantvā āpānabhūmiyaṃ nisīdi. Sāpi itthī raṅgamajjhaṃ otarivā naccagītaṃ dassetuṃ ārabhi. Tassā sarīralīlāya dassanattaṃ sattāhaṃ appāhāratāya taṃ divasaṃ naccagītaṃ dassayamānāya antokucchiyaṃ satthakavātā samuṭṭhāya hadayamaṃsaṃ kantitvā agamaṃsu. Sā taṅkhaṇaṇṇeva mukhena ceva akkhīhi ca vivaṭehi kālamakāsi. Santatimahāmatto “upadhāretha na”nti vatvā “niruddhā, sāmī”ti ca vuttamatteyeva balavasokena abhibhūto taṅkhaṇaṇṇevassa sattāhaṃ pītasurā tattakapāle udakabindu viya parikkhayaṃ agamaṃsi. So “na me imaṃ sokaṃ aṇṇe nibbāpetuṃ sakkhissanti aṇṇatra tathāgatenā”ti balakāyaparivuto sāyanhasamaye satthu santikaṃ gantvā vanditvā evamāha - “bhante, ‘evarūpo me soko uppanno, taṃ me tumhe nibbāpetuṃ sakkhissathā’ti āgatomhi, paṭisaraṇaṃ me hothā”ti. Atha naṃ satthā “sokaṃ nibbāpetuṃ samatthasseva santikaṃ āgatosi. Imissā hi itthiyā imināva ākārena matakāle tava rodantassa paggharitaassūni catunnaṃ mahāsamuddānaṃ udakato atirekatarānī”ti vatvā imaṃ gāthamāha -

“Yaṃ pubbe taṃ visosehi, pacchā te māhu kiñcanaṃ;
Majjhe ce no gahessasi, upasanto carissasī”ti.

Gāthāpariyosāne santatimahāmatto arahattaṃ patvā attano āyusaṅkhāraṃ olokento tassa appavattanabhāvaṃ ṇatvā satthāraṃ āha - “bhante, parinibbānaṃ me anujānāthā”ti. Satthā tena katakammaṃ jānantopi “musāvādena niggaṇhanattaṃ sannipatitā micchādiṭṭhikā okāsaṃ na labhissanti, ‘buddhalīlaṅceva santatimahāmattalīlaṅca passissāmā’ti sannipatitā sammādiṭṭhikā iminā katakammaṃ sutvā puñṇesu ādaraṃ karissanti”ti sallakkhetvā “tena hi tayā katakammaṃ mayhaṃ kathehi, kathento ca bhūmiyaṃ ṭhito akathetvā sattatālamatte ākāse ṭhito kathehi”ti āha. So “sādhu, bhante”ti satthāraṃ vanditvā ekatālappamāṇaṃ uggamma orohitvā puna satthāraṃ vanditvā uggacchanto paṭipāṭiyā sattatālappamāṇe ākāse pallaṅkena nisīditvā “suṇātha me, bhante, pubbakamma”nti vatvā āha -

Ito ekanavutikappe vipassīsammasambuddhakāle ahaṃ bandhumatinagare ekasmiṃ kule nibbattitvā cintesiṃ - “kiṃ nu kho paresaṃ chedaṃ vā pīlaṃ vā akaraṇakamma”nti upadhārento dhammaghosakakammaṃ disvā tato paṭṭhāya taṃ kammaṃ karonto mahājanaṃ samādapetvā “puñṇāni karoṭha, uposathadivasesu uposathaṃ samādiyatha, dānaṃ detha, dhammaṃ suṇātha, buddharatanādīhi sadisaṃ aṇṇaṃ nāma natthi, tiṇṇaṃ ratanānaṃ sakkāraṃ karoṭhā”ti ugghosento

vicarāmi. Tassa mayhaṃ saddaṃ sutvā buddhapitā bandhumatimahārājā maṃ pakkosāpetvā, “tāta, kiṃ karonto vicarasī”ti pucchitvā, “deva, tiṇṇaṃ ratanānaṃ guṇaṃ pakāsetvā mahājanaṃ puññakammesu samādapento vicarāmī”ti vutte, “kattha nisinno vicarasī”ti maṃ pucchitvā “padasāva, devā”ti mayā vutte, “tāta, na tvaṃ evaṃ vicarituṃ arahasi, imaṃ pupphadāmaṃ pilandhitvā assapiṭṭhe nisinno vicarā”ti mayhaṃ muttādāmasadisamaṃ pupphadāmaṃ datvā dantaṃ assaṃ adāsi. Atha maṃ raññā dinnaparihārena tatheva ugghosetvā vicarantaṃ puna rājā pakkosāpetvā, “tāta, kiṃ karonto vicarasī”ti pucchitvā “tadeva, devā”ti vutte, “tāta, assopi te nānucchaviko, idha nisīditvā vicarā”ti catusindhavayuttarathaṃ adāsi. Tatiyavārepi me rājā saddaṃ sutvā pakkosāpetvā, “tāta, kiṃ karonto vicarasī”ti pucchitvā “tadeva, devā”ti vutte, “tāta, rathopi te nānucchaviko”ti mayhaṃ mahantaṃ bhogakkhandhaṃ mahāpasādhanañca datvā ekañca hatthiṃ adāsi. Svāhaṃ sabbābharaṇapaṭimaṇḍito hatthikkhandhe nisinno asīti vassasahassāni dhammaghosakakammaṃ akāsiṃ, tassa me ettakaṃ kālaṃ kāyato candanagandho vāyati, mukhato uppalagandho vāyati. Idaṃ mayā katakammanti.

Evaṃ so attano pubbakammaṃ kathetvā ākāse nisinno tejjodhātuṃ samāpajjitvā parinibbāyi. Sarīre aggijālā utṭhahitvā maṃsalohitaṃ jhāpesi, sumanapupphāni viya dhātuyo avasissimsu. Satthā suddhavatthaṃ pasāresi, dhātuyo tattha paṭimsu. Tā patte pakkipitvā caturmahāpathe thūpaṃ kāresi “mahājano vanditvā puññabhāgī bhavissatī”ti. Bhikkhū dhammasabhāyaṃ kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ, “āvuso, santatimahāmatto gāthāvasāne arahattaṃ patvā alaṅkatapaṭiyattoyeva ākāse nisīditvā parinibbuto, kiṃ nu kho etaṃ ‘samaṇo’ti vattuṃ vaṭṭati udāhu brāhmaṇo”ti. Satthā āgantvā “kāya nuttha, bhikkhave, etarahi kathāya sannisinna”ti pucchitvā “imāya nāmā”ti vutte, “bhikkhave, mama puttaṃ ‘samaṇo’tipi vattuṃ vaṭṭati, ‘brāhmaṇo’tipi vattuṃ vaṭṭatiyevā”ti vatvā dhammaṃ desento imaṃ gāthamāha -

142. Alaṅkato cepi samaṃ careyya,
Santo danto niyato brahmacārī;
Sabbesu bhūtesu nidhāya daṇḍaṃ,
So brāhmaṇo so samaṇo sa bhikkhū”ti.

Tattha alaṅkatoti vatthābharaṇehi paṭimaṇḍito. Tassattho - vatthālaṅkāradīhi alaṅkato cepi puggalo kāyādīhi samaṃ careyya, rāgādivūpasamena santo indriyadamanena danto caturmahāpathe niyato seṭṭhacariyāya brahmacārī kāyadaṇḍādīnaṃ oropitatāya sabbesu bhūtesu nidhāya daṇḍaṃ. So evarūpo bāhitapāpattā brāhmaṇotipi samitapāpattā samaṇotipi bhinnakilesattā bhikkhūtipi vattabboyevāti.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇimsūti.

Santatimahāmattevattathu navamaṃ.

10. Pilotikatissattheravatthu

143-144. Hirīnisedhoti imaṃ dhammadesanaṃ satthā jetavane viharanto pilotikattheraṃ ārabha kathesi.

Ekasmiñhi samaye ānandatthero ekaṃ pilotikakhaṇḍanivatthaṃ kapālaṃ ādāya bhikkhāya carantaṃ dāraṃ disvā “kiṃ te evaṃ vicaritvā jīvanato pabbajjā na uttaritarā”ti vatvā, “bhante, ko maṃ pabbājessatī”ti vutte “ahaṃ pabbājessāmī”ti

taṃ ādāya gantvā sahatthā nhāpetvā kammaṭṭhānaṃ datvā pabbājesi. Tañca pana nivatthapilotikakhaṇḍaṃ pasāretvā olovento parissāvanakaraṇamattampi gayhūpagaṃ kañci padesaṃ adisvā kapālena saddhiṃ ekissā rukkhāsākhāya ṭhapesi. So pabbajitvā laddhūpasampado buddhānaṃ uppannalābhasakkāraṃ paribhuñjamāno mahagghāni cīvarāni acchādetvā vicaranto thūlasarīro hutvā ukkaṇṭhitvā “kiṃ me janassa saddhādeyyaṃ nivāsetvā vicaraṇena, attano pilotikameva nivāsessāmī”ti taṃ ṭhānaṃ gantvā pilotikaṃ gahetvā “ahirika nillajja evarūpānaṃ vatthānaṃ acchādanaṭṭhānaṃ pahāya imaṃ pilotikakhaṇḍaṃ nivāsetvā kapālahattho bhikkhāya carituṃ gacchasi”ti taṃ ārammaṇaṃ katvā attanāva attānaṃ ovadi, ovaḍantasseva panassa cittaṃ sannisīdi. So taṃ pilotikaṃ tattheva paṭisāmetvā nivattitvā vihārameva gato. So katipāhaccayena punapi ukkaṇṭhitvā tattheva vatvā nivatti, punapi tathevāti. Taṃ evaṃ aparāparaṃ vicarantaṃ disvā bhikkhū “kahaṃ, āvuso, gacchasi”ti pucchanti. So “ācariyassa santikaṃ gacchāmāvuso”ti vatvā eteneva nīhārena attano pilotikakhaṇḍameva ārammaṇaṃ katvā attānaṃ nisedhetvā katipāheneva arahattaṃ pāpuṇi. Bhikkhū āhaṃsu - “kiṃ, āvuso, na dāni ācariyassa santikaṃ gacchasi, nanu ayaṃ te vicaraṇamaggo”ti. Āvuso, ācariyena saddhiṃ saṃsagge sati gatomihi, idāni pana me chinno saṃsaggo, tenassa santikaṃ na gacchāmīti. Bhikkhū tathāgatassa ārocesuṃ - “bhante, pilotikatthero aññaṃ byākarotī”ti. Kimāha, bhikkhave? Idaṃ nāma, bhanteti. Taṃ sutvā satthā “āma, bhikkhave, mama putto saṃsagge sati ācariyassa santikaṃ gato, idāni panassa saṃsaggo chinno, attanāva attānaṃ nisedhetvā arahattaṃ patto”ti vatvā imā gāthā abhāsi -

143. “Hirīnisedho puriso, koci lokasmiṃ vijjati;
Yo niddaṃ apabodheti, asso bhadro kasāmiva.

144. “Asso yathā bhadro kasāniviṭṭho,
Ātāpino saṃveginō bhavātha;
Saddhāya sīlena ca vīriyena ca,
Samādhinā dhammavinicchayena ca;
Sampannavijjācaraṇā patissatā,
Jahissatha dukkhamidaṃ anappaka”nti.

Tattha anto uppannaṃ akusalavitakkaṃ hiriyā nisedhetīti hirīnisedho. Koci lokasminti evarūpo puggalo dullabho, kocideva lokasmiṃ vijjati. Yo niddanti appamatto samaṇadhammaṃ karonto attano uppannaṃ niddaṃ apaharanto bujjhatīti apabodheti. Kasāmivāti yathā bhadro asso attani patamānaṃ kasaṃ apaharati, attani patituṃ na deti. Yo evaṃ niddaṃ apabodheti, so dullabhoti attho.

Dutiyagāthāya ayaṃ saṅkhepattho - “bhikkhave, yathā bhadro asso pamādamāgamma kasāya nivīṭṭho, ahampi nāma kasāya pahaṭo”ti aparabhāge ātappaṃ karoti, evaṃ tumhepi ātāpino saṃveginō bhavatha, evaṃbhūtā lokiya lokuttarāya duvidhāya saddhāya ca catupārisuddhisīlena ca kāyikacetasikavīriyena ca aṭṭhasamāpattisamādhinā ca kāraṇākāraṇajānanalakkhaṇena dhammavinicchayena ca samannāgatā hutvā tissannaṃ vā aṭṭhannaṃ vā vijjānaṃ, pañcadasannañca caraṇānaṃ sampattiyaṃ sampannavijjācaraṇā. Upaṭṭhitasatitāya patissatā hutvā idaṃ anappakaṃ vaṭṭadukkaṃ pajahissathāti.

Desanāvasāne bahū sotāpatti phalādīni pāpuṇiṃsūti.

11. Sukhasāmaṇeravatthu

145. Udakañhi nayantīti imaṃ dhammadesanaṃ satthā jetavane viharanto sukhasāmaṇeraṃ ārabha kathesi.

Atītasmiñhi bārāṇasiseṭṭhino gandhakumāro nāma putto ahosi. Rājā tassa pitari kālakate taṃ pakkosāpetvā samassāsetvā mahantena sakkārena tasseva seṭṭhiṭṭhānaṃ adāsi. So tato patthāya gandhasēṭṭhīti paññāyi. Athassa bhaṇḍāgāriko dhanagabbhadvāraṃ vivaritvā, “sāmi, idaṃ te ettakaṃ pitu dhanaṃ, ettakaṃ pitāmahādīna”nti nīharitvā dassesi. So taṃ dhanarāsiṃ oloketvā āha - “kiṃ pana te imaṃ dhanaṃ gahetvā na gamiṃsū”ti. “Sāmi, dhanaṃ gahetvā gatā nāma natthi. Attanā kataṃ kusalākusalameva hi ādāya sattā gacchantī”ti. So cintesi - “te bālatāya dhanaṃ saṇṭhāpetvā pahāya gatā, ahaṃ panetaṃ gahetvāva gamissāmī”ti. Evaṃ pana cintento “dānaṃ vā dassāmi, pūjaṃ vā karissāmī”ti acintetvā “idaṃ sabbaṃ khādītva gamissāmī”ti cintesi. So satahassaṃ vissajjetvā phalikamayaṃ nhānakoṭṭhakaṃ kāresi, satahassaṃ datvā phalikamayameva nhānaphalakaṃ, satahassaṃ datvā nisīdanapallaṅkaṃ, satahassaṃ datvā bhojanapātiṃ, satahassameva datvā bhojanatṭhāne maṇḍapaṃ kārāpesi, satahassaṃ datvā bhojanapātiyā āsittakūpadhānaṃ kāresi, satahasseneva gehe sīhapañjaraṃ saṇṭhāpesi, attano pātarāsattāya sahaṃ adāsi, sāyamāsattāyapi sahaṃmeva. Puṇṇamadvase pana bhojanatṭhāya satahassaṃ dāpesi, taṃ bhattaṃ bhuñjanadvase satahassaṃ vissajjetvā nagaraṃ alaṅkaritvā bheriṃ carāpesi - “gandhasēṭṭhissa kira bhattachabhuñjanākāraṃ oloketū”ti.

Mahājano mañcātimañce bandhitvā sannipati. Sopi satahassagghanaṃ nhānakoṭṭhake satahassagghanaṃ phalake nisīditvā soḷasahi gandhodakaghaṭehi nhatvā taṃ sīhapañjaraṃ vivaritvā tasmīṃ pallaṅke nisīdi. Athassa tasmīṃ āsittakūpadhāne taṃ pātiṃ ṭhapetvā satahassagghanaṃ bhojanaṃ vaḍḍhesuṃ. So nāṭakaparivuto evarūpāya sampattiyaṃ taṃ bhojanaṃ bhuñjati. Aparena samayena eko gāmikamanusso attano paribbayāharaṇatthaṃ dāruādīni yānake pakkhipitvā nagaraṃ gantvā sahāyakassa gehe nivāsaṃ gaṇhi. Tadā pana puṇṇamadvaso hoti. “Gandhasēṭṭhino bhuñjanalīlaṃ oloketū”ti nagare bheriṃ carāpesi. Atha naṃ sahāyako āha - “samma, gandhasēṭṭhino te bhuñjanalīlaṃ diṭṭhapubba”nti. “Na diṭṭhapubbaṃ, sammā”ti. “Tena hi ehi, gacchāma, ayaṃ nagare bherī carati, etassa mahāsampattiṃ passāmā”ti nagaravāsī janapadavāsiṃ gahetvā agamāsi. Mahājanopi mañcātimañce abhiruhitvā passati. Gāmaṃ bhattachandhaṃ ghāyitvā nagaravāsiṃ āha - “mayhaṃ etāya pātiyā bhattachiṇḍe pipāsā jātā”ti. Samma, mā etaṃ patthayi, na sakkā laddhanti. Samma, alabhanto na jīvissāmīti. So taṃ paṭibāhituṃ asakko parisapariyante ṭhatvā “paṇamāmi te, sāmī”ti tikkhattuṃ mahāsaddaṃ nicchāretvā “ko eso”ti vutte ahaṃ, sāmīti. “Kimeta”nti. “Ayaṃ eko gāmaṃ tumhākaṃ pātiyaṃ bhattachiṇḍe pipāsaṃ upādesi, ekaṃ bhattachiṇḍaṃ dāpethā”ti. “Na sakkā laddhu”nti. “Kiṃ, samma, sutā te”ti? “Sutaṃ me, apica labhanto jīvissāmi, alabhanta me maraṇaṃ bhavissatī”ti. So punapi viravi - “ayaṃ kira, sāmī, alabhanto marissati, jīvitamassa dethā”ti. Ambho bhattachiṇḍo nāma satampi agghati, satadvayampi agghati. Yo yo yācati, tassa tassa dadamāno ahaṃ kiṃ bhuñjissāmīti? Sāmī, ayaṃ alabhanto marissati, jīvitamassa dethāti. Na sakkāva mudhā laddhuṃ, yadi pana alabhanto na jīvati, tīṇi saṃvaccharāni mama gehe

bhatim karotu, evamassa bhattapātim dāpessāmīti. Gāmvāsī tam sutvā “evam hotu, sammā”ti sahāyakam vatvā puttadāram pahāya “bhattapātiatthāya tīṇi samvaccharāni bhatim karissāmī”ti seṭṭhissa geham pāvisi. So bhatim karonto sabbakiccāni sakkaccam akāsi. Gehe vā araṇṇe vā rattim vā divā vā sabbāni kattabbakammāni katāneva paññāyimsu. “Bhattabhatiko”ti ca vutte sakalanagarepi paññāyi. Athassa divase paripuṇṇe bhattaveyyāvaṭiko “bhattabhatikassa, sāmi, divaso puṇṇo, dukkaram tena katam tīṇi samvaccharāni bhatim karontena, ekampi kammam na kopitapubba”nti āha.

Athassa seṭṭhi attano sāyapātarāsathāya dve sahasāni, tassa pātarāsathāya sahasanti tīṇi sahasāni dāpetvā āha - “ajja mayham kattabham parihāram tasseva karoṭhā”ti. Vatvā ca pana ṭhapetvā ekam cintāmaṇim nāma piyabhariyam avasesajanampi “ajja tameva parivārethā”ti vatvā sabbasampattim tassa niyyādesi. So seṭṭhino nhānodakena tasseva koṭṭhake tasmim phalake nisinno nhatvā tasseva nivāsanasātake nivāsetvā tasseva pallaṅke nisīdi. Seṭṭhipi nagare bherim carāpesi - “bhattabhatiko gandhaseṭṭhissa gehe tīṇi samvaccharāni bhatim katvā pātim labhi, tassa bhuñjanasampattim oloketū”ti. Mahājano mañcātimañce abhiruhitvā passati, gāmvāsisso olokitolokitaṭṭhānam kampanākārappattam ahosi. Nāṭakā parivāretvā aṭṭhasum, tassa purato bhattapātim vaḍḍhetvā ṭhappayimsu. Athassa hatthadhovanavelāya gandhamādane eko paccekabuddho sattame divase samāpattito vuṭṭhāya “kattha nu kho ajja bhikkhācārathāya gacchāmī”ti upadhārento bhattabhatikam addasa. Atha so “ayam tīṇi samvaccharāni bhatim katvā bhattapātim labhi, atthi nu kho etassa saddhā, natthī”ti upadhārento “atthī”ti ṇatvā “saddhāpi ekacce saṅgham kātum na sakkonti, sakkhissati nu kho me saṅgham kātu”nti cintetvā “sakkhissati ceva mama ca saṅghakaraṇam nissāya mahāsampattim labhissatī”ti ṇatvā cīvaram pārupitvā pattamādāya vehāsam abbhuggantvā parisantarena gantvā tassa purato ṭhitameva attānam dassesi.

So paccekabuddham disvā cintesi - “aham pubbe adinnabhāvena ekissā bhattapātiyā atthāya tīṇi samvaccharāni paragehe bhatim akāsim, idāni me idam bhattam ekam rattindivam rakkheyya, sace pana nam ayyassa dassāmi, anekānipi kappakoṭisahasāni rakkhissati, ayyasseva nam dassāmī”ti. So tīṇi samvaccharāni bhatim katvā laddhabhattapātito ekapiṇḍampi mukhe aṭṭhapetvā taṇham vinodetvā sayameva pātim ukkhipitvā paccekabuddhassa santikam gantvā pātim aññassa hatthe datvā pañcapaṭiṭṭhitena vanditvā pātim vāmahatthena gahetvā dakkhiṇahatthena tassa patte bhattam ākiri. Paccekabuddho bhattassa upaḍḍhasesakāle pattam hatthena pidahi. Atha nam so āha - “bhante, ekova paṭiviso na sakkā dvidhā kātum, mā mam idhalokena saṅgaṇhatha, paralokena saṅghameva karoṭha, sāvasesam akatvā niravasesameva dassāmī”ti. Attano hi thokampi anavasesetvā dinnam niravasesadānam nāma, tam mahapphalam hoti. So tathā karonto sabbam datvā puna vanditvā āha - “bhante, ekam bhattapātim nissāya tīṇi samvaccharāni me paragehe bhatim karontena dukkham anubhūtam, idāni me nibbattanibbattaṭṭhāne sukhameva hotu, tumhehi diṭṭhadhammasseva bhāgī assa”nti. Paccekabuddho “evam hotu, cintāmaṇi viya te sabbakāmadado manosaṅkappā puṇṇacando viya pūrentū”ti anumodanam karonto -

“Icchitam patthitam tuyham, sabbameva samijjhatu;
Sabbe pūrentu saṅkappā, cando pannaraso yathā.

“Icchitaṃ patthikaṃ tuyhaṃ, khippameva samijjhatu;
Sabbe pūrentu saṅkappā, maṇi jotiraso yathā”ti. -

Vatvā “ayaṃ mahājano yāva gandhamādanapabbatagamanā maṃ passanto
tiṭṭhatū”ti adhiṭṭhāya ākāsenā gandhamādanam agamāsi.

Mahājanopi naṃ passantova aṭṭhāsi. So tattha gantvā taṃ piṇḍapātaṃ
pañcasatānaṃ paccekabuddhānaṃ vibhajitvā adāsi. Sabbe attano pahonakaṃ
gaṇhiṃsu. “Appo piṇḍapāto kathaṃ pahosi”ti na cintetabbaṃ. Cattāri hi acinteyyāni
vuttāni, tatrāyaṃ paccekabuddhavisayoti. Mahājano paccekabuddhānaṃ piṇḍapātaṃ
vibhajitvā diyyamānaṃ disvā sādhu-kārasahassāni pavattesi, asanisatanipākasaddo
viya ahosi. Taṃ sutvā gandhasettḥhi cintesi - “bhattabhatiko mayā dinnasampattiṃ
dhāretuṃ nāsakkihi maññe, tenāyaṃ mahājano parihāsaṃ karonto sannipatito
nadaṭi”ti. So tappavattijānanatthaṃ manusse pesesi. Te āgantvā “sampattidhārakā
nāma, sāmī, evaṃ hontū”ti vatvā taṃ pavattiṃ ārocesuṃ. Setṭhi taṃ sutvāva
pañcavaṇṇāya pītiyā phuṭṭhasarīro hutvā “aho dukkaraṃ tena kataṃ, ahaṃ ettakaṃ
kālaṃ evarūpāya sampattiyā tṭhito kiñci dātuṃ nāsakkihi”nti taṃ pakkosāpetvā
“saccaṃ kira tayā idaṃ nāma kata”nti pucchitvā “āma, sāmī”ti vutte, “handā,
sahassaṃ gahetvā tava dāne mayhampi pattiṃ dehī”ti āha. So tathā akāsi.
Setṭhipissa sabbaṃ attano santakaṃ majjhe bhinditvā adāsi.

Catasso hi sampadā nāma -vatthusampadā, paccayasampadā, cetanāsampadā,
guṇātirekasampadāti. Tattha nirodhasamāpattiraho arahā vā anāgāmī vā
dakkhiṇeyyo vatthusampadā nāma. Paccayānaṃ dhammena samena uppatti
paccayasampadā nāma. Dānato pubbe dānakāle pacchā bhāgeti tīsu kālesu cetanāya
somanassasahagatañāṇasampayuttabhāvo cetanāsampadā nāma. Dakkhiṇeyyassa
samāpattito vuṭṭhitabhāvo guṇātirekasampadā nāmāti. Imassa ca khīṇāsavo
paccekabuddho dakkhiṇeyyā, bhattiṃ katvā laddhabhāvena paccayo dhammato
uppanno, tīsu kālesu parisuddhā cetanā, samāpattito vuṭṭhitamatto paccekabuddho
guṇātirekoti catassopi sampadā nipphannā. Etāsaṃ ānubhāvena diṭṭheva dhamme
mahāsampattiṃ pāpuṇanti. Tasmā so setṭhino santikā sampattiṃ labhi. Aparabhāge
ca rājāpi iminā katakammaṃ sutvā taṃ pakkosāpetvā sahassaṃ datvā pattiṃ
gahetvā tuṭṭhamānaso mahantaṃ bhogakkhandhaṃ datvā setṭhiṭṭhānaṃ adāsi.
Bhattabhatikasetṭhītissa nāmaṃ akāsi. So gandhasettḥhinā saddhiṃ sahāyo hutvā
ekato khādanto pivanto yāvatāyukaṃ tṭhatvā tato cuto devaloke nibbattitvā ekaṃ
buddhantaṃ dibbasampattiṃ anubhavitvā imasmiṃ buddhuppāde sāvattiyaṃ
sāriputtattherassūpaṭṭhākakule paṭisandhiṃ gaṇhi. Athassa mātā
laddhagabbhaparihārā katipāhaccayena “aho vatāhaṃ pañcasatehi bhikkhūhi
saddhiṃ sāriputtattherassa satarasabhojanaṃ datvā kāsāyavathanivatthā
suvaṇṇasarakāṃ ādāya āsanapariyante nisinnā tesaṃ bhikkhūnaṃ
ucchiṭṭhāvasesakaṃ paribhuñjeyya”nti dohaḷinī hutvā tatheva katvā dohaḷaṃ
paṭivinodesi. Sā sesamaṅgalesupi tathārūpameva dānaṃ datvā puttaṃ vijāyitvā
nāmaggaṇadivase “puttassa me, bhante, sikkhāpadāni dethā”ti therāṃ āha. Thero
“kimassa nāma”nti pucchi. “Bhante, puttassa me paṭisandhiggahaṇato paṭṭhāya
imasmiṃ gehe kassaci dukkhaṃ nāma na bhūtapubbaṃ, tenevassa sukhakumāroti
nāmaṃ bhavissatī”ti vutte tadevassa nāmaṃ gahetvā sikkhāpadāni adāsi.

Tadā evañcassa mātu “nāhaṃ mama puttassa ajjhāsayaṃ bhindissāmi”ti cittaṃ uppajji. Sā tassa kaṇṇavijjhanamaṅgalādīsopi tattheva dānaṃ adāsi. Kumāropi sattavassikakāle “icchāmaṃ, amma, therassa santike pabbajitu”nti āha. Sā “sādhu, tāta, nāhaṃ tava ajjhāsayaṃ bhindissāmi”ti therāṃ nimantetvā bhojetvā, “bhante, putto me pabbajituṃ icchati, imāhaṃ sāyanhasamaye vihāraṃ ānessāmi”ti therāṃ uyyojetvā ñātake sannipātetvā “puttassa me gihikāle kattabbaṃ kiccaṃ ajjeva karissāmi”ti vatvā puttaṃ alaṅkaritvā mahantena sirisobhaggena vihāraṃ netvā therassa niyyādesi. Theropi taṃ, “tāta, pabbajjā nāma dukkarā, sakkhissasi abhiraṃitu”nti vatvā “karissāmi vo, bhante, ovāda”nti vutte kammaṭṭhānaṃ datvā pabbājesi. Mātāpitaropissa pabbajjāya sakkāraṃ karontā antovihāreyeva sattāhaṃ buddhappamukhassa bhikkhusaṅghassa satarasabhojanaṃ datvā sāyaṃ attano gehaṃ agamaṃsu. Aṭṭhame divase sārīputtatthero bhikkhusaṅghe gāmaṃ pavittṭhe vihāre kattabbakiccaṃ katvā sāmaṇeraṃ pattacīvaraṃ gāhāpetvā gāmaṃ piṇḍāya pāvīsi. Sāmaṇero antarāmagge mātīkādīni disvā paṇḍitasāmaṇero viya pucchi. Theropi tassa tattheva byākāsi. Sāmaṇero tāni kāraṇāni sutvā “sace tumhe attano pattacīvaraṃ gaṇheyyātha, ahaṃ nivatteyya”nti vatvā therena tassa ajjhāsayaṃ abhinditvā, “sāmaṇera, dehi mama pattacīvara”nti pattacīvare gahite therāṃ vanditvā nivattamāno, “bhante, mayhaṃ āhāraṃ āharamāno satarasabhojanaṃ āhareyyāthā”ti āha. Kuto taṃ labhissāmi? Attano puññaṃ alabhanto mama puññaṃ labhissatha, bhanteti. Athassa thero kuṇḍikaṃ datvā gāmaṃ piṇḍāya pāvīsi. Sopi vihāraṃ āgantvā therassa gabbhaṃ vivaritvā pavisitvā dvāraṃ pidhāya attano kāye ñāṇaṃ otāretvā nisīdi.

Tassa guṇatejēna sakkassa āsanaṃ uṇhākāraṃ dassesi. Sakko “kiṃ nu kho eta”nti olovento sāmaṇeraṃ disvā “sukhasāmaṇero attano upajjhāyassa pattacīvaraṃ datvā ‘samaṇadhammaṃ karissāmi’ti nivatto, mayā tattha gantuṃ vaṭṭatī”ti cintetvā cattāro mahārāje pakkosāpetvā “gacchatha, tāta, vihārassūpavane dussaddake sakuṇe palāpethā”ti uyyojesi. Te tathā katvā sāmantaṃ ārakkhaṃ gaṇhiṃsu. Candimasūriye “attano vimānāni gahetvā tiṭṭhathā”ti āṇāpesi. Tepi tathā karimṃsu. Sayampi āviñjanaṭṭhāne ārakkhaṃ gaṇhi. Vihāro sannisinno niravo ahosi. Sāmaṇero ekaggacittena vipassanaṃ vaḍḍhetvā tīṇi maggaphalāni pāpuṇi. Thero “sāmaṇerena ‘satarasabhojanaṃ āhareyyāthā’ti vuttaṃ, kassa nu kho ghare sakkā laddhu”nti olovento ekaṃ ajjhāsayasampannaṃ upaṭṭhākatulaṃ disvā tattha gantvā, “bhante, sādhu vo kataṃ ajja idhāgacchantehi”ti tehi tuṭṭhamānasehi pattaṃ gahetvā nisīdāpetvā yāgukhajjakaṃ datvā yāva bhattakālaṃ dhammakathaṃ yācito tesāṃ sārāṇiyadhammakathaṃ kathetvā kālaṃ sallakkhetvā desanaṃ niṭṭhāpesi. Athassa satarasabhojanaṃ datvā taṃ ādāya gantukāmaṃ therāṃ disvā “bhuñjatha, bhante, aparaṃpi te dassāmi”ti therāṃ bhojetvā puna pattapūraṃ adaṃsu. Thero taṃ ādāya “sāmaṇero me chāto”ti turitaturito vihāraṃ pāyāsi. Taṃ divasaṃ satthā pātova nikkhamitvā gandhakuṭiyaṃ nisinnova āvajjesi - “ajja sukhasāmaṇero upajjhāyassa pattacīvaraṃ datvā ‘samaṇadhammaṃ karissāmi’ti nivatto, nipphannaṃ nu kho tassa kicca”nti. So tiṇṇaṃyeva maggaphalānaṃ pattabhāvaṃ disvā uttaripi upadhārento “sakkhissatāyaṃ ajja arahattaṃ pāpuṇituṃ, sārīputto pana ‘sāmaṇero me chāto’ti vegena bhattaṃ ādāya nikkhamati, sace imasmiṃ arahattaṃ appatte bhattaṃ āharissati, imassa antarāyo bhavissati, mayā gantvā dvārakoṭṭhake ārakkhaṃ gaṇhituṃ vaṭṭatī”ti cintetvā gandhakuṭito nikkhamitvā dvārakoṭṭhake ṭhatvā ārakkhaṃ gaṇhi.

Theropi bhattaṃ āhari. Atha naṃ heṭṭhā vuttanayeneva cattāro pañhe pucchi.

Pañhavissajjanāvasāne sāmaṇero arahattaṃ pāpuṇi. Satthā therāṃ āmantetvā “gaccha, sārīputta, sāmaṇerassa te bhattaṃ dehi”ti āha. Thero gantvā dvāraṃ ākoṭesi. Sāmaṇeropi nikkhamitvā upajjhāyassa vattaṃ katvā “bhattakiccaṃ karohi”ti vutte therassa bhattena anattikabhāvaṃ ñatvā sattavassikakumāro taṅkhaṇaṇṇeva arahattaṃ patto nīcāsanaṭṭhānaṃ paccavekkhanto bhattakiccaṃ katvā pattaṃ dhovi. Tasmīṃ kāle cattāro mahārājāno ārakkhaṃ vissajjesuṃ. Candimasūriyāpi vimānāni muñciṃsu. Sakkopi āviñchanaṭṭhāne ārakkhaṃ vissajjesi. Sūriyo nabhamajjhaṃ atikkantoyeva paññāyi. Bhikkhū “sāyanho paññāyati, sāmaṇerena ca idāneva bhattakiccaṃ kataṃ, kiṃ nu kho ajja pubbaṇho balavā jāto, sāyanho mando”ti vadiṃsu. Satthā āgantvā “kāya nuttha, bhikkhave, etarahi kathāya sannisinnā”ti pucchitvā, “bhante, ajja pubbaṇho balavā jāto, sāyanho mando, sāmaṇerena ca idāneva bhattakiccaṃ kataṃ, atha ca pana sūriyo nabhamajjhaṃ atikkantoyeva paññāyatī”ti vutte, “bhikkhave, evamevaṃ hoti puññavantānaṃ samaṇadhammakaraṇakāle. Ajja hi cattāro mahārājāno sāmanta ārakkhaṃ gaṇhiṃsu, candimasūriyā vimānāni gahetvā aṭṭhaṃsu, sakko āviñchanake ārakkhaṃ gaṇhi, ahampi dvārakoṭṭhake ārakkhaṃ gaṇhiṃ, ajja sukhasāmaṇero mātikāya udakaṃ harante, usukāre usuṃ ujum karonte, tacchake cakkādīni karonte disvā attānaṃ dametvā arahattaṃ patto”ti vatvā imaṃ gāthamāha -

145. “Udakañhi nayanti nettikā, usukārā namayanti tejanaṃ;
Dāruṃ namayanti tacchakā, attānaṃ damayanti subbatā”ti.

Tattha subbatāti suvadā, sukkena ovaditabbā anusāsītābbāti attho. Sesaṃ heṭṭhā vuttanayameva.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṃsūti.

Sukhasāmaṇeravatthu ekādasamaṃ.

Daṇḍavaggavaṇṇanā niṭṭhitā.

Dasamo vaggo.

ΠΑΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΓΙΑ ΑΥΤΗ ΤΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Η παρούσα μετάφραση αποτελεί μέρος του PaliVerse Project, της πρώτης πλήρους και ενιαίας αγγλικής μετάφρασης του Κανόνα Πάλι, μαζί με τα Σχόλια (Aṭṭhakathā) και τα Υποσχόλια (Ṭīkā) και συνοδεύεται από διαδραστικά εργαλεία μελέτης. Το PaliVerse είναι ένα έργο σε εξέλιξη. Οι μεταφράσεις που δημιουργούνται με τεχνητή νοημοσύνη βελτιώνονται συνεχώς μέσω αναθεωρήσεων και σχολίων από ειδικούς. Το παρόν κείμενο αποτελεί την πιο πρόσφατη μετάφραση κατά την ημερομηνία λήψης.

Ημερομηνία δημιουργίας PDF: 14 Σεπτεμβρίου 2026

ΠΩΣ ΝΑ ΠΑΡΑΘΕΣΕΤΕ ΤΗΝ ΠΗΓΗ

PaliVerse (2026). Σχόλια. Ο Κανόνας των Ομιλιών - Σχόλια. 5. Η συλλογή των μικρών κειμένων. 02. Σχόλια για τη διδασκαλία σε στίχους. 10. Το κεφάλαιο για τη βία έχει ανακτηθεί από το paliverse.org

© 2026 The PaliVerse Project · Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος
Κέντρο Μελέτης και Πρακτικής Βουδισμού Τεραβάδα
Αστική Μη Κερδοσκοπική Εταιρεία εγγεγραμμένη στην Ελλάδα
Το παρόν PDF μπορεί να διανέμεται ελεύθερα για σκοπούς μελέτης και πρακτικής.

PaliVerse.org